

YAZITLAR IŞIĞINDA SELGE AGONLARI*

Recep ALTIN**, Kamil DOĞANCI***

Makale Geliş Tarihi-Received: 17.05.2017

Makale Kabul Tarihi-Accepted: 25.06.2017

ÖZ

Eski Yunan-Roma dünyasının belki de en önemli dini ve kültürel aktivitesi olan agonistik festivaller düzenlenmeye başladığı ilk günden sona erdiği tarihe kadar popülaritesini korumuş ve Grek-Roma kültür tarihine damga vurmuş bir fenomendir. Hellenistik Dönem öncesinde Yunanlar tarafından başlatılan koloni hareketleri, bir yandan Küçük Asya'da yeni Yunan aKüçük Asya kentlerinde yayılmasını sağlamıştır. Büyük İskender'in Asya seferiyle beraber geniş coğrafyalara yayılan Hellen kültürü Anadolu'da giderek kök salmıştır. Bu süreci takiben, önce Yunan halkının yoğunlukta olduğu kentlerde, ardından neredeyse tüm Küçük Asya kentlerinde devrin en önemli dini, kültürel ve sosyal aktivitesi olan agonistik festivaller düzenlemeye başlamıştır.

Küçük Asya'nın diğer bölge ve kentlerine nazaran daha geç dönemlerde agonistik festival organize etmeye başlayan Pisidia kentleri, Roma İmparatorluk Çağı'na gelindiğinde potansiyelini ortaya koyarak bu konuda diğer bölge kentleri ile yarışır hale gelmiştir. Bu çalışma kapsamında bölgenin en önemli kentlerinden biri olan Selge'de düzenlenmiş olan agonistik festivaller ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Agon, Themis, Festival, Selge, Pisidia.

* Bu çalışma, II. International Academic Research Congress 2017'de sözlü olarak sunulan metin temel alınarak hazırlanmıştır.

** Dr., Bursa Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,
recepaltin89@gmail.com

*** Dr. Öğr. Üyesi, Bursa Uludağ Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, kamil@uludag.edu.tr

SELGIAN AGONES IN THE LIGHT OF INSCRIPTIONS

ABSTRACT

Agonistic festivals are perhaps the most important religious and cultural activity of the Greco-Roman world and have maintained its popularity and are phenomenon that have marked the history of culture since the first day. Prior to the Hellenistic Period, Colonial movements initiated by the Greeks, while preparing the ground for the formation of a new Greek cities in Asia Minor, on the other hand it has led to the spread of Hellenic culture and religious elements of the city in Asia Minor. Hellenistic culture, which spread to wide geographical with Alexander the Great's Asia campaign, increasingly rooted in Anatolia. Following this process, agonistic festivals, which were the most important religious city, the cultural and social activity of the era, began to organize firstly in the cities where compose of most of the Greek people, then in almost all cities of the Asia minor.

Compared to other parts of Asia, Pisidian cities start to organize agonistic festival in the later periods and when reached to the Roman Imperial Period, it becomes competing with the rest of the city by revealing its potential in this regard. In the scope of this study, the agonistic festivals organized in Selge, one of the most important cities of the region, are examined.

Keywords: Agon, Themis, Festival, Selge, Pisidia.

GİRİŞ

Eski Yunan-Roma dünyasının en önemli dini, kültürel ve sportif aktivitelerinden biri olan agonistik¹ festivaller düzenlenmeye başladığı ilk günden sona erdiği tarihe kadar popülaritesini koruyarak Antik Çağ kent yaşamının vazgeçilmez bir unsuru olmuştur. Her ne kadar yarışmaların kökeni ve başlangıç tarihi tartışmalı olsa da ilk kez MÖ 776 yılında Peleponnessos yarımadasında düzenlenen *Olympia Festivali* geleneksel olarak diğer festivallerin çıkış noktası olarak kabul edilir². Günümüz Olimpiyat Oyunlarına adını veren bu festivalin başlangıçtaki süresi yalnızca bir günle, festival kapsamında düzenlenen sportif aktiviteler ise sadece *stadion* koşusu ile sınırlıydı³. Birkaç asır içinde büyük bir değişim geçiren Olympia Festivalinin hem programı zenginleşmiş hem de bu festivale MÖ 582'de *Pythia* ve *Isthmia*, MÖ 573 yılında yapıldığı yer adıyla anılan *Nemeia* şenlikleri eklenerek *Panhellenik Festivaller* olarak adlandırılan dört büyük organizasyon açığa çıkmıştır⁴. Takip eden yüzyıllarda hem organizasyon hem de standart ritüeller açısından Panhellenik Festivalleri örnek alan kentler geniş coğrafyalarda farklı niteliğe ve içeriğe sahip düzenlerce yeni taklit şenlik tertip etmiştir (Uzunaslan, 2005: 39). Büyük İskender'in Asya seferiyle beraber Anadolu'da giderek kök salan Helen kültürü geniş coğrafyalara yayılma imkanı bulmuştur. Bu süreci takiben, önce Yunan halkının yoğunlukta olduğu kentlerde, ardından neredeyse tüm Küçük Asya

-
- ¹ Agonistik literatürde "yarışma" anlamına gelen *agon* kelimesinin ilk ve asıl anlamı "toplantı ya da toplanma"dır (Hom. *Il.* 23. 258, 24. 1). Bunun yanı sıra *agon*'un "rekabet-mücadele" (Hom. *Il.* 22. 12; Pind. *O.* 1. 11; Hdt. VI. 127), "müsabaka alanı" (Hom. *Il.* 23. 685; *Od.* 260) gibi anlamları da bulunmaktadır.
 - ² Konuya ve tartışmalara ilişkin geniş bilgi için bkz. Plummer, 1898: 17; Jüthner-Brein, 1968: 62; Bengston, 1971: 29; Weiler, 1981: 105; Wacker, 1998: 49-50; Swaddling, 2000: 4; Uzunaslan, 2003: 41; Uzunaslan, 2005: 39; Christesen, 2007: 146 vd.; Crowther, 2007: 46.
 - ³ İlk on üç festival boyunca festival bu şekilde tertip edilmiş ve festivalin programında ağırlıklı olarak dini ritüellere yer ayrılmıştır (Golden, 1998: 20-21; Uzunaslan, 2003: 41; Sinn, 2004: 125-173; Uzunaslan, 2008: 117-118).
 - ⁴ Söz konusu merkezlerde düzenlenmeye başlanan yeni festivaller aynı zamanda *periodos* (περίοδος) denilen *Grand Slamı* (Decker, 1995: 40) ortaya çıkarmıştır. Bu yarışmalar spor tarihçileri tarafından eski *periodos* (ὑρχαία περίοδος) olarak adlandırılmıştır (Decker, 1995: 40; Uzunaslan, 2005: 38 dp.2 ile beraber).

kentlerinde devrin en önemli dini, kültürel ve sosyal aktivitesi olan agonistik festivaller düzenlemeye başlamıştır.

Pisidia'nın da Helen kültürü ile tanışma tarihi Büyük İskender'in Asya seferi ile başlar. İlgili tarihten itibaren Hellenleşme sürecine giren Pisidia, yavaş da olsa Helen kültürüne özgü yaşam biçimini benimsemeye başlamıştır. Küçük Asya'nın diğer bölge ve kentlerine nazaran daha geç dönemlerde agonistik festival organize etmeye başladığı bilinen bölge kentlerinde başlangıcı Hellenistik Dönem'e uzanan festivallerin de var olduğu bilinmelidir. (von Aulock, 1977: 22; Weiss, 1992: 154; Brandt, 2002: 411; Uzunlaşan, 2003: 40). Roma İmparatorluk Çağı'na geldiğinde potansiyelini ortaya koyan Pisidia kentleri -agonistik festival yoğunluğu bağlamında- Küçük Asya'nın diğer bölge kentleri ile yarışır hale gelmiştir.

4

IJSI 11/1
Haziran/
June
2018

1. SELGE'DE DÜZENLENEN AGONİSTİK FESTİVALLER

Antik Dönem'de Pisidia Bölgesi'nin sınırları içerisinde yer alan Selge antik kenti bugün Antalya Serik ilçesinin Altınkaya Köyü'ne (Zerk) lokalize edilmektedir. Kesin bir şekilde sınırlarının çizilmesi mümkün olmayan Pisidia Bölgesi'ni günümüz Isparta Burdur illerini - neredeyse- tamamen, Antalya'nın ise kuzeyini içine alan dağlık coğrafya olarak tanımlayabiliriz. Pisidia Bölgesi'nin en önemli kentlerinden biri olan Selge, 1842 yılında Schönborn tarafından keşfedilmiş ve hemen akabinde ise E. T. Daniel tarafından araştırılmıştır (Özsait, 1985: 108-109). Aşağıda detaylı bir şekilde değerlendirilen yazıtlardan anlaşıldığı üzere Roma İmparatorluk Dönemi'nde (bilhassa MS 3. yüzyılın başından itibaren / *Constitutio Antoniniana*'dan⁵ sonra) kentte oldukça yoğun ve renkli bir agonistik festival trafiği söz konusuydu.

⁵ MS 212'de imparator Caracalla tarafından mali ve askeri ihtiyaçlar gözetilerek çıkarılan yasa ile imparatorluk toprakları üzerinde yaşayan - neredeyse- herkese vatandaşlık verilmiştir. Ancak unutulmamalıdır ki yasaya rağmen *peregrinae* ve *dedicticiae* statüleri var olmaya devam ediyordu (Phang, 2001: 68).

1.1. Plancii Magniani Ailesinin Düzenlediği Festivaller

Selge'nin önde gelen ailelerinden biri olan *Plancii Magniani*⁶ ailesi, kent için birçok festival düzenlemiş ve bu festivallerdeki *agonotheteslik* (başkanlık) görevi daima ailenin bir ferdi tarafından yerine getirilmiştir. Kent tarafından büyük saygı ve sevgi gösterilen aile üyeleri, hem resmi hem de ruhani makamlarda görev almış ve bu görevler için kendi bütçelerinden ciddi miktarda para harcamışlardır. Bu aile tarafından kentte düzenlenen agonistik festivaller birbirini takip eden organizasyonlar olsa da yazıtlarda geçen; *οικουµενικός* (*oikoumenikos*), *πολιτικός* (*poleitikos*) gibi agonistik terminolojide birbirinden açık bir şekilde ayrılan ifadeler dolayısıyla bu festivallerin ayrı başlıklar altında incelenmesi gereklidir.

Agon Pentaeterikos Oikoumenikos Caesareus Kesbelios [A]n[t]oneus

Yayın yeri: (Nollé-Schindler 1991: 84, nr. 15; Chaniotis, 1996: 386; Karayaka, 2007: 175).

Aurelia Ksenoniane Maidate onuruna dikilen uzunca bir yazıtta *Maidate*'nin, kocasının (*Publius Plancius Magnianus Ksenon*) ve çocuklarının (*Publica Plancia Aurelia Magniana Motoksaris* ve *Publius Plancius Magnianus Aelianus Arrius Perikles*) kent için neler yaptığı kısaca ifade edilmiştir. Buna göre, hem anne (*Aurelia Ksenoniane Maidate*) hem de baba (*Publius Plancius Magnianus Ksenon*) kent için bir *oikoumenik* (bütün kentlerden iştirak edilebilen), bir de yalnızca kent vatandaşlarına açık nitelikteki (*agon poleitikos*) festivale başkanlık (*προκαθέζεσθαι*) yapmışlardır. Bunun yanı sıra *Maidate*, şans tanrıçası *Tykhé*'nin yaşam boyu baş rahibeliğini üzerine almıştır. Çocuklar ise kentteki imparatorluk kültürünün rahip ve rahibeliği görevini yerine getirmişlerdir. Agon Pentaeterikos Oikoumenikos Caesareus Kesbelios Antoneios festivalinin hangi imparator onuruna kutlandığı açık değilse de imparator Caracalla (ya da Elagabalus) onuruna kutlandığı tahmin edilmektedir. (Nollé-Schindler 1991: 86). Pleket ise

⁶ Selge'deki *Plancii Magniani* ailesi muhtemelen Perge'deki *Plancii* ailesi ile akraba ve de ünlü *Plancia Magna*'nın uzaktan torunları idi (Mitchell, 1974: 27-39; Nollé-Schindler, 1991: 85; Höbenreich, 2007: 48-49).

bu festivalin imparator Caracalla tarafından kutsal statüye yükseltildiğinden bahseder. (Pleket, 1995: 165).

Agon Pentaeterikos Caesareus Kesbelios [A]n[t]oneus

Yayın yeri: (Nollé-Schindler 1991: 88, nr. 16).

Bu kitabe *Magnianus Ksenon* kızı *Publica Plancia Aurelia Magniana Motoksaris* onuruna dikilmiştir. Motoksaris, muhtemelen anne ve babasının ölümü üzerine dört yılda bir düzenlenen *Caesareus Kesbelios Antoneus* festivalinin başkanlığını (*agonothetin*) yaşam boyu (δὴα βίου) üzerine almıştır. Yine bu kadının yerine getirdiği diğer bir görev şehirdeki imparator baş rahibeliğidir.

Agon Poleitikos Pantaeterikos

Yayın yeri: (Lanckoronski, 1892: 233, nr. 247; Nollé-Schindler, 1991: 95-96, nr. 20).

Magnianus Ksenon'un oğlu *Publius Plancius Magnianus Aelianus Arrius Perikles* ve karısı *Aurelia Volussia Quirinia Atasso* (senatör ve konsül soyundan) onuruna dikilen bu yazıtta enteresan bilgiler bulunmaktadır. Perikles ve karısı Atossa, kentte dört yılda bir düzenlenen ve sadece kent vatandaşlarının katılımına (hem seyirci hem de yarışmacı bağlamında) açık olan *agon poleitikosa* başkanlık etmiştir. Perikles, sportif festivallerin yanı sıra kentte gladyatör oyunları (*munera gladiatoria*), vahşi hayvan dövüşleri (*venatio*) ve daha da önemlisi teatral gösteriler düzenlemiştir. Çağdaş örneklerinden yola çıkarak bu gösteriler esnasında da kent halkına bedava yiyecek ve para dağıtıldığını söylemek mümkündür. Perikles ve karısı bu icraatlarının dışında imparator kültü ve tanrıça *Tykhē*'nin başrahipliği ve baş rahibeliğini görevini de üzerlerine almışlardı. Yine yazıttan okunduğu üzere Atossa, tanrı *Ares*'in rahibeliği görevini de üstlenmiştir.

Pisidia Bölgesi'nde gladyatör ve vahşi hayvan dövüşlerinin varlığı birçok kaynakla destekleniyor olsa da teatral gösterilere ilişkin yegane kaynak bu festival anısına dikilen yazıttır. Bu yazıtla beraber, bölge kentlerinde agon türlerinin (atletik, müzikal ve atlı) tamamının en az bir kere kutlandığını söylemek mümkündür.

Agon Caesareus Kesbelios [...]

Yayın yeri: (Nollé-Schindler, 1991:nr. 55; Çokbankir, 2010: 349-50, nr. 352).

Birçok satırı eksik olan yazıt fragmanından sadece festivalin ismi ve *agonothetes*[...] ifadesi okunmaktadır. Festival kapsamında yapılan yarışmada, adı bilinmeyen bir sporcu galip gelmiştir.

Adı Bilinmeyen Themis

Yayın yeri: (Nollé-Schindler 1991: 116-17, nr. 57; Çokbankir, 2010: 350-51, nr. 354).

Publius Plancius Magnianus Aelianus Arrius Perikles'in *agonothetes*liği zamanında çocuklar arasında yapılan boks müsabakasını Aurelius E[...]s kazanmıştır. Yazıtta yer alan περίοδος (periodos) ifadesi adı bilinmeyen bu festivalin periyodik olarak muhtemelen dört yılda bir kutlandığını gösterir. Ayrıca yazıtta Perikles'in *arkhierotytes* (kurban merasimi sorumlusu), *gymnasiarkhes*, *demiourgos* gibi görevleri de üstlendiği görülmektedir.

1.2. Panathenaike Themisi

Yayın yeri: (Nollé-Schindler, 1991:nr. 46-50).

Kentin hayırsever vatandaşlarından biri olan *Valeria Briseis* tarafından vakfedilmiş paradan çocukları *Memnon*, *Hermolaos* ve *Kotyseus* anısına düzenlenen *themise* (θέμις⁷) ilişkin 5 (beş) farklı yazıt bulunmakta ve bu yazıtlar MS 3. yüzyıla tarihlenmektedir (Nollé-Schindler, 1991: 109; Chaniotis, 1996: 386). "Taklit festival" statüsünde olan bu festival, Atina'da her yıl tanrıça *Athena* onuruna kutlanan *Panathenaia Festivaline* ya denk veyahut da onun minimize edilmiş hali olmalıdır. Dolayısıyla program ve ritüelleri açısından -olabildiğince- örnek aldığı festivalin kurallarına bağlı kalmak zorundaydı. Ancak yazıtlara

⁷ Agon ile eş anlamlı olarak kullanılan themis kavramı için bkz. Latte, 1934: 1626-1630; Longperier, 1869-70: 39; Pleket, 1975: 56; DNP 11: 851; Farrington, 2008: 241vd.; Uzunaslan, 2008: 124.

yansıyan bilgilerden hareketle bu kritere tam manasıyla riayet edilmediği anlaşılmaktadır. Çünkü festival kapsamında sadece yetişkinler ve çocuklar kategorisinde “stadion koşusu” yarışmaları yapılmıştır. Oysa örnek alınan festivalin programında müzikal ve de atlı yarışmalar da mevcuttur (Golden, 2004: 123-128). Örnek alınan festivalin esaslarına biraz da olsa uyulduğu düşünülürse, bu yarışmaların “gece” yapılmış olması gerekir. Zira *Panathenaia Festivalinde* stadion koşuları gece yapılmaktaydı (Golden, 2004: 123). Kazanan yarışmacılara ödülleri takdim edilirken Panathenaia Festivalinin ödül esaslarına bağlı kalınmış ise: -tıpkı Atina’da olduğu gibi- çocukların birincisine 50; yetişkinlerin birincisine 100 amphora zeytinyağı verilmiş olmalıdır. Roma İmparatorluk Dönemi’nde de bu ödüllendirme şekline sadık kalındığı mevcut kaynaklar ışığında sabittir (Nollé-Schindler, 1991: 109).

8

IJSI 11/1
Haziran/
June
2018

Beş yazıt toplu bir şekilde değerlendirildiğinde festivalin başkanlığını (*agonothetes*) ilk olarak *Aurelius Valerius Cassianus* ve *Aurelius Diodorianos Memnon*’un -minumum iki festival- birlikte yürüttüklerini, muhtemelen Memnon’un ölümü üzerine de Cassianus’un festivali tek başına organize ettiğini söylemek akla yatkın gözükmektedir. İkinci yazıtta okunan “4. kez *agonothetes*” ifadesinden Cassianus’un festivale en az dört defa başkanlık yaptığı anlaşılmaktadır. Cassianus’un Memnon ile beraber yürüttüğü başkanlık görevi sayısı bu rakama dâhilse festivalin en az dört, değilse en az altı kez kutlandığı çıkarımı yapılabilir.

1.3. Artemisios Agonu

Yayın yeri: (Nollé-Schindler, 1991: nr. 51-54).

Artemisios Agonu, MS 3. yüzyılın başında *M. Aurelius Memnonianus Tlepolemos* ve *Aurelius Diogenianos Hermolaos* tarafından tanrı *Artemis* onuruna ya da *Artemisia* adında bir kadın onuruna kurulmuş bir festivaldir. Bu festivale ilişkin dört farklı yazıt söz konusudur. Festivalin birinci kutlamasına ithafen dikilen ilk yazıttan anlaşıldığı üzere agonun kurucularından biri olan *Marcus Aurelius Memnonianos Tlepolemos*’un aynı zamanda festivalin yaşam boyu (*διὰ βίου*) *agonotheteslik* görevini üstlenmiştir. Yazıtın üst kısmının kırık olması sebebiyle yarışma içeriği, kazanan sporcular vs. ile ilgili herhangi bir bilgiye erişilememektedir. *Agona* ilişkin diğer üç yazıttan

anlaşıldığı üzere dört yılda bir *periyodik* olarak kutlanan festival kapsamında *gymnik* türde (boks-pankration-güreş) yarışmalar yapılıyordu. En az sekiz kez kutlanmış olan festival çocuklar (παῖδες) ve yetişkinler (ἄνδρες) olmak üzere iki yaş kategorisinde düzenleniyordu.

1.4. Olympia Galibi

Yayın yeri: (Nollé-Schindler, 1991: nr. 58).

İlgili yazıt fragmanından okunan ifade [*pankration Olympia*] olsa da bu festivalin Eski Yunan-Roma dünyasındaki oyunların çıkış noktası ve de dört büyük festivalin ilki olan kutsal *Olympia Festivali* ile olan ilişkisi net değildir. Ancak yine de A. Chaniotis bu yazıtı Selge’li bir sporcunun kutsal Olympia Festivalinde *pankration* müsabakasında eriştiği galibiyet ile ilişkilendirmektedir (Chaniotis, 1996: 386). Bu varsayım doğru ise Adada’lı sporcu M. Aurelius Abas’tan⁸ sonra Pisidia Bölgesi’nden çıkmış olan ikinci bir Olimpiyat şampiyonunun (*olympionikes*) var olduğu sonucuna varılır.

1.5. Adı Bilinmeyen Festivaller

Yayın yeri: (Nollé-Schindler, 1991: nr. 56, 59, 60).

Selge antik kentinde adı bilinen agonistik festivaller dışında, adı bilinmeyen üç festival bulunmaktadır. Bu festivalleri birer “yeni” festival olarak kabul etmek ya da yukarıda adları zikredilen festivaller kapsamında yapılmış farklı kutlamalar olarak da değerlendirmek mümkündür. Yazıtlara yansıyan festivallerin yalnızca birinde müsabaka türü (boks) ve yaş kategorisi (yetişkin erkekler) hakkında bilgi edinilmektedir. İlgili kitabelerde dikkat çekici en önemli nokta ise birden fazla *agonothetesin* festivallere başkanlık yapmasıdır. Birden fazla *agonothetesin* varlığı, kent elitlerinin bu onurlu göreve erişme

⁸ M. Aur. Abas aktif spor yaşamından sonra önemli memuriyetler üstlenmiş ve Tymbrida kentinde finansını kendisinin üstlendiği (ἐκ τῶν ἰδίων) bir agonistik festival organize etmiştir. Yazıt sporcuların aktif spor yaşamlarından sonraki serüvenlerini göstermesi bakımından büyük önem arz etmektedir (Kaya-Mitchell, 1985: 51-52, nr.1; Uzunaslın, 2003: 39-50; Uzunaslın, 2004: 230-2, nr. 142.).

arzusunu göstermekle birlikte, aslında -daha rasyonel bir ifadeyle- festivallerin finansının aşırı zorlaştığını ve tek bir kent elitinin şenliklerin ve sporcuların maliyetini karşılayamadığını göstermektedir. İçinde bulunulan ekonomik açmaz yalnızca Selge kentine ya da Pisidia Bölgesi'ne özgü bir durum değildir. MS 4. yüzyıl Küçük Asya'nın tüm kentlerinde agon sayısında kayda değer nitelikte bir azalma yaşanmıştır. Bunun en önemli sebebi pek tabii ki siyasi ve askeri istikrasızlığın neden olduğu ekonomik durgunluk ve artan enflasyon ve vergilerdir. Diğer bir neden ise yıkıcı depremler, yangınlar gibi büyük afetlerdir. Bu iki duruma sporcuların iyiden iyiye profesyonelleşmesi ve yüksek ücret talepleri de eklenince festivallerin finansı içinden çıkılmaz bir hal almıştır.

10

IJSI 11/1
Haziran/
June
2018

SONUÇ

Bugünkü adını MÖ 4. yüzyılda alan Selge antik kentinin tarihi çok eski dönemlere (Geç Tunç Çağı) dayanmaktadır. Strabon Selge'nin *Kalkhaslar* tarafından kurulduğunu daha sonra ise *Lakedaimonlular* tarafından iskân edildiğini belirtir (Strab. XII.7.3). Hellenistik Dönem'de kent İskender tarafından zapt edilmiş ya da farklı bir bakışla İskender'in yanında yer almıştır (Arr. An. I, 28; Strab. XII. 6.5). Kentin her ne kadarköklü bir geçmişi olsa da agonistik festivaller bağlamında aynı şeyi söylemek mümkün değildir. Mevcut kaynaklar ışığında Hellenistik Dönem Selge'sinde herhangi bir festival kayıt altına alınmamıştır. Kentte bulunan bütün agonistik yazıtlar -Pisidia Bölgesi'nin diğer kentlerinde olduğu gibi- Roma İmparatorluk Çağı'na tarihlenmektedir. Oldukça kısa tutulmasına rağmen, çalışma kapsamında detaylı bir şekilde ele alınan Selge kentindeki agonistik festivaller, kentteki sosyo-kültürel yaşama ilişkin önemli ipuçları sunmasının yanı sıra siyasal yaşam şartlarını da gözler önüne sermektedir.

Kentte düzenlenen festivaller Pisidia Bölge'sinin diğer kentlerindeki şenliklerden büyük ölçüde ayrılmaktadır. En önemli farklardan biri festivallerin adlarında bulunmaktadır. Pisidia'daki festivallerin geneli kurucusunun ismiyle anılan organizasyonlarken, Selge'deki festivallerde bu türden bir adlandırma söz konusu değildir. Selge *agon*larının adlarında özel isimlerden daha ziyade tanrı isimleri, imparator unvanları dikkat çekmektedir. Dikkat çekici diğer bir nokta kentte agonistik festivallerin yanında Etrüsk kökenli gladyatör oyunları ve vahşi hayvan dövüşlerinin de kutlanıyor oluşudur. Roma

Yazıtlar Işığında Selge Agonları

kültürüne özgü bu gösteriler Pisidia Bölgesi'nde agonistik festivaller kadar rağbet görmemiştir. İmparator kültürüyle yakın ilişkisi bulunan gladyatör oyunları ve vahşi hayvan dövüşleri sadece koloni kentlerinde organize edilmiştir. Tek istisnai örneğe ise Selge kentinde *Plancii Magniani* ailesinin organize ettiği bir festivalde rastlanmaktadır. Konu bağlamında Selge kentinin en özgün yanı ise kentte teatral yarışmaların yapılmış olmasıdır. Bu özelliği ile Pisidia Bölgesi'nin istisnai ve en özel kentidir.

Festivallerin diğer özellikleri ise Pisidia Bölge'sinin diğer festivalleri ile nispeten örtüşmektedir. Kentteki festivallerin bir kısmı yalnızca kent halkının katılımına açık organizasyonlarken (=agon *poleitikos*) kimi de uluslararası katılıma açık (=oikoumenik) festivallerdir. İlgili şenlikler dört yılda bir periyodik olarak düzenlenen *penteterik* festivallerdi. Çocuklar (*paides*) ve yetişkinler (*andres*) olmak üzere iki yaş kategorisinde organize edilen bu festivaller kapsamında, *gymnik* (sportif) yarışmaların yanı sıra yukarıda da bahsedildiği gibi gladyatör oyunları (*munera gladiatoria*), vahşi hayvan dövüşleri (*venatio*) ve teatral gösteriler de yapılmıştır.

KAYNAKÇA

Arr. An. (=Arrianos, *Anabasis*), Arrianos, (1944). *İskender'in Anabasisi*. Çev. Hayrullah Örs, Ankara: Maarif Vekaleti Yayınları.

Brandt, Hartwin (2002). "Adada-Eine pisidische Kleinstadt in hellenistischer und römischer Zeit". *Historia* 51, 385-413.

Chaniotis, Angelos (1996). "Epigraphic Bulletin for Greek Religion 1992". *Kernos* 9, 347-400.

Christesen, Paul (2007). *Olympic Victor List and Ancient History*. Cambridge.

Crowther, B. Nigel (2010). *Sport in Ancient Times*. Norman.

Çokbankir, Nurşah (2010). "Yazıtlar Işığında Roma İmparatorluk Çağı Küçük Asya Agonları ve Sporcuları", (Basılmamış Doktora Tezi), Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.

Decker, Wolfgang (1995). *Sport in der Griechischen Antike*. Münih.

DNP (Der Neue Pauly)

Farrington, Andrew (2008). "ΘΕΜΙΔΕΣ and the Local Elites of Lycia, Pamphylia and Pisidia", Rizakis, A. D; - Camia, F. (eds.) *Pathways to Power. Civic Elites in the Eastern Part of the Roman Empire Proceedings of the International Workshop held at Athens, Scuola Archeologica Italiana di Atene, 19 December 2005*. (Tripodes 6). Atina, 241-249.

Golden, Mark (1998). *Sport and Society in Ancient Greece*. Cambridge.

Golden, Mark (2004). *Sport in the Ancient World from A to Z*. London-New York.

Hdt., (=Herodot, *Historiae*), Herodotos (2006). *Tarih*. Çev. M. Ökmen, Ankara: İş Bankası Kültür Yayınları .

Hom., *Il.* (=Homeros, *Ilias*), Homeros (2012). *İlyada*. Çev. Azra Erhat-A. Kadir, İstanbul: Can Yayınları.

Hom., *Od.* (=Homeros, *Odyssea*), Homeros (2011). *Odyssea*. Çev. Azra Erhat-A. Kadir, İstanbul: Can Yayınları.

Höbenreich, Evelyn (2007). "Les femmes dans le droit romain", in: D. Curtotti etc. (ed.), *DONNE, CIVITA SISTEMI GIURIDICI*, Milano.

Jüthner, Julius (1968). *Die atletische Leibesübungen der Griechen 2, Einzelne Sportarten: Lauf-Sprung Wurbeuverbe*. Viyana: Österreichische Akademie der Wissenschaften.

Karakaya, Nuriye (2007). *Hellenistik ve Roma Döneminde Pisidia Tanrıları*. İstanbul: Ege Yayınları.

Yazıtlar Işığında Selge Agonları

- Kaya, Durmuş; Mitchell, Stephen (1985). "The Sanctuary of the God Eurymedon at Tmybriada in Pisidia". *AS* 35, 39-55.
- Lanckoronski, Karl Graf (1892). *Städte Pamphylens und Pisidiens II*, Viyana.
- Latte, Kurt, (1934). "Themis". *RE* 5A 2, 1626-1630.
- Longpérier, De Adrien, (1869-1870). "Médailles Relatives aux ΘΕΜΙΔΕΣ de L'Asie Mineure". *RN*, 31-70.
- Mitchell, Stephen (1974). "The Plancii in Asia Minor". *JRS* 64, 27-39.
- Nikephoros* (Nikephoros Zeitschrift für Sport und Kultur im Altertum)
- Nollé, Johannes; Schindler, Friedel. (1991). *Die Inschriften von Selge*, IK 37, Bonn.
- Özsait, Mehmet (1985). *Hellenistik ve Roma Tarihinde Pisidya Tarihi*. İstanbul: Edebiyat Fakültesi Basımevi.
- Phang, Sara Elise (2001). *The Marriage in the Roman Soldiers (13 B.C.-A.D. 235) Law and Family in the Imperial Army*. Leiden-Boston-Köln: Brill.
- Pin., O. (Pindaros, *Olympia*) Pindar (1997). *Olympian Odes, Pythian Odes* vol I., ed. by W. H. Race (Loeb), Cambridge.
- Pleket, Henri Willy (1975). "Games Prizes, Athletes and Ideology: Some Aspects of the History Sport in the Greco Roman World". *Stadion* (=Arena) I, 49-89.
- Pleket, Henri Willy (1995). "Mass-Sportand Local Infrastructure in the Greek Cities of Roman Asia Minor". *Stadion* 24/1, 151-171.
- Plummer, Edward Marwick (1898). *Athletics And Games of the Ancient Greeks*. Cambridge.
- Sinn, Ulrich (2004). *Das Antike Olympia: Götter, Spiel und Kunst*. Munich: C.H.Beck.
- Strab. (Strabon, *Geographica*), Strabon, (1993). *Antik Anadolu Coğrafyası*. Çev. Adnan Pekman, İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Swaddling, Judith (2000). *Antik Olimpiyat Oyunları*. Çev. Burçak Gürün, İstanbul: Homer Yayınları.
- Uzunaslın, Abdurrahman (2003). "Kent Festival ve Atlet: Adada'lı Olimpiyat Şampiyonu Marcus Aurelius Abas". *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9, 39-50.
- Uzunaslın, Abdurrahman (2004). "Olympioniken in Kleinasien". (Unp. Diss.), Karl-Frazens Universitaet, Institut für Alte Geschichte und Altertumkunde, Graz.

Uzunaslan, Abdurrahman (2005). "Aphrodisias Agonları". *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13, 36-68.

Uzunaslan, Abdurrahman (2008). "Side'de Agonistik Festivaller". *Arkeoloji Dergisi*, 11, 117-128.

von Auclock, Hans (1977). *Münzen un Staedte Pisidiens I*, Ist Mitt Beiheft 19.

Wacker, Christian (1998). "The Record of Olympic Victory List". *Nikephoros*, 11, 39-50.

Weiler, Ingomar (1981). *Der sport bei den Völkern der alten Welt*. Darmstadt.

Weiss, Peter (1992). "Pisidien: eine historische Lanschaft im Lichte ihrer Münzpraegung". *Asia Minor Studien, Forschungen in Pisidien* 6, (Hrsg. E. Schwertheim), Bonn, 143-166.

SUMMARY

Agonistic festivals are perhaps the most important religious and cultural activity of the Greco-Roman world and have maintained its popularity and are phenomenon that have marked the history of culture since the first day. There was no any festival which was organized till B.C. 776. There were four important festivals on the world of ancient Greece. One of them was the "Olympiakoi Agones" which was celebrated from the year of B.C. 776 to A.D. 393 in Elis. The Games organised at Olympia led to the development of the *Panhellenic Games/Agones*, which also included Pythia games in Delphi, Isthmia games in Korinth, and Nemea games in Nemea. All this games were special because they had brought the Greek world together.

Prior to the Hellenistic Period, Colonial movements initiated by the Greeks, while preparing the ground for the formation of a new Greek cities in Asia Minor, on the other hand it has led to the spread of Hellenic culture and religious elements of the city in Asia Minor. Hellenistic culture, which spread to wide geographical with Alexander the Great's Asia campaign, increasingly rooted in Anatolia. Following this process, agonistic festivals, which were the most important religious city, the cultural and social activity of the era, began to organize firstly in the cities where compose of most of the Greek people, then in almost all cities of the Asia minor. As for in Roman Period, the cult of emperor came out in Roman Period and local agones was united with cult of emperor. Also, a new thing came out in the period as well. It's gladiator games. These games that were full of wildness were liked so much in Roman and organized in provinces of Asia Minor as well.

Compared to other parts of Asia, Pisidian cities start to organize agonistic festival in the later periods and when reached to the Roman Imperial Period, it becomes competing with the rest of the city by revealing its potential in this regard. In the scope of this study, the agonistic festivals organized in Selge, one of the most important cities of the region, are examined. Selge, the well-known city of Pisidia, a major centre where price winning agones were held from very beginning of the Roman Empire Era. Those agones were held there till beginning of the 4th A.D. This short article not only gives detailed information on the founders of the agones but also sheds a light on prices and rewards given to the winners. This article, however, mainly covers the agones held in the Selge it also mentions the other agones held in Pisidian cities during the Roman Empire.

